INSTITUT FOR MENNESKE RETTIGHEDER

POLICY BRIEF

MARTS 2020

COVID-19 OG MENNESKERETTEN

Stater er altid forpligtede til at overholde menneskerettighederne. Det er derfor vigtigt, at lovgivere og myndigheder beskytter borgernes rettigheder, også selvom den globale COVID-19-pandemi har bragt verden i en krisesituation. Institut for Menneskerettigheder giver her et overblik over de rettigheder, der er særligt udfordret under pandemien.

COVID-19-pandemien har på kort tid ændret hverdagen for store dele af verdens befolkning, men alle borgere er fortsat beskyttet af de menneskerettigheder, som landene har forpligtet sig på. En pandemi er dog en så exceptionel situation, at det er muligt for stater at indskrænke borgernes rettigheder i højere grad end normalt. Myndighedernes håndtering af pandemien har da også i mange lande ført til voldsomme indgreb i borgernes rettigheder, og en række menneskerettigheder er derfor udfordret under COVID-19-pandemien.

RETTEN TIL FRI BEVÆGELIGHED

Flere lande har indført forbud mod forsamlinger af en vis størrelse eller ligefrem udgangsforbud. Det er omfattende indgreb i retten til fri bevægelighed og forsamlingsfrihed, der skal ophæves, så snart de ikke længere er nødvendige.

RETTEN TIL FAMILIELIV

Alle har ret til familieliv, men under pandemien bliver sager om familiesammenføring udsat, og indsatte i fængsler afskæres fra at få besøg. Indsatte bør få stillet digitale muligheder til rådighed for at kunne bevare kontakten.

RETTEN TIL PRIVATLIV OG DATABESKYTTELSE

Flere lande har brugt borgeres teledata for at opspore smittede og afdække, hvem de har været i kontakt med. Det er et voldsomt indgreb i menneskers ret til privatliv, som sjældent vil være lovligt. Det er langt mindre indgribende og dermed lovligt for myndighederne at bruge anonyme, aggregerede oplysninger om befolkningens bevægelsesmønstre.

HJEMMETS UKRÆNKELIGHED

Boligen er særligt beskyttet i både menneskeretten og grundloven. Normalt kræver det derfor retskendelse fra en domstol, før myndigheder kan komme ind i borgernes hjem. Der skal tungtvejende grunde til, før domstolskendelse kan tilsidesættes, og administrativt bøvl med at indhente retskendelse er ikke tilstrækkeligt til at omgå denne beskyttelse – heller ikke under en pandemi.

DEN PERSONLIGE FRIHED

Især syge kan risikere at blive frihedsberøvet, når de tvinges i karantæne. Indføres der et stærkt begrænsende udgangsforbud, kan der være tale om frihedsberøvelse af store dele af befolkningen. Myndighederne skal desuden så vidt muligt undgå, at varetægtsfængslede får forlænget deres frihedsberøvelse på grund af pandemien.

DEN FYSISKE INTEGRITET

Tvangsvaccination eller -indlæggelse er et voldsomt indgreb i et menneskes fysiske integritet og bør derfor kun iværksættes, når det er absolut nødvendigt for at beskytte andre mennesker mod smitte.

RETTEN TIL HELBRED OG LIV

Alle har ret til helbred og ret til liv. Denne rettighed er under pandemien i særdeleshed relevant for ældre og syge personer, der især er i risiko for at blive alvorligt syge eller dø. Myndighederne har derfor et ansvar for at sikre, at sundhedssystemet kan følge med under pandemien, så de, der har brug for behandling, kan få den.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler i forbindelse med COVID-19-pandemien, at:

- Lovgivere og myndigheder kun indfører indgreb, der er absolut nødvendige og direkte bidrager til at mindske smitten.

LOVLIGE INDGREB

Stater kan lave indgreb i de fleste rettigheder, hvis de har en god grund til at gøre det. Det kræver dog, at:

1. Der er lovhjemmel til indgrebet, og reglerne er så forudsigelige og præcise, at borgerne kan forstå og efterleve dem.
2. Indgrebet varetager et samfundsmæssigt hensyn som fx at værne om folkesundheden.
3. Indgrebet er proportionalt, og at mindre indgribende tiltag ikke vil kunne have samme effekt.

- Lovgivere og myndigheder altid vælger de mindst indgribende tiltag, der skal til for at håndtere pandemien.
- Alle love og anden regulering automatisk ophæves, så snart der ikke længere er brug for dem.
- Hastelovgivning uden høring af relevante aktører og uden tilstrækkelig parlamentarisk debat som udgangspunkt undgås og kun anvendes, når det er absolut nødvendigt.
- Lovgiver sikrer klare og tydelige lovhjemler, som myndighederne kan agere indenfor.

Institut for Menneskerettigheder – menneskeret.dk
Kontakt: Christoffer Badse, monitoreringschef, cba@humanrights.dk